

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VII, Nr. 226

Parasjat Mikeets

28 Kislev 5768
7/8 december 2007

Overzicht Parasjat Mikeets (Bereisjiet 41:1–44:17) (Vierde dag Chanoeka)

Het is twee jaar later. Para'o heeft gedroomd. Hij is ontevreden met de pogingen van zijn raadgevers om de dromen te verklaren. De opperschenker van Par'o herinnert zich hoe Joséf zijn droom nauwkeurig verklaard heeft in de gevangenis en vertelt dat aan Par'o. Joséf wordt uit de gevangenis gehaald en voor Par'o geleid. Hij verklaart dat er spoedig zeven jaren van overvloed zullen komen, gevolgd door zeven jaren van hongersnood. Hij raadt Par'o aan een wijs man aan te stellen die het graan in de jaren van overvloed zal opslaan, ter voorbereiding van de hongersnood. Par'o stelt Joséf aan als onderkoning om op de uitvoering van dit project toe te zien. Par'a geeft Joséf een Egyptische naam, Tsafnat Paneach, en geeft hem Osnat, de dochter van zijn voormalige meester tot vrouw. Egypte wordt het graanpakhuis van de wereld. Joséf krijgt twee zonen, Menasje en Efraïm. Ja'akov zendt zijn zonen naar Egypte om voedsel te kopen, want ook in Kena'an is hongersnood. De broers worden naar Joséf gebracht en zij buigen voor hem. Joséf herkent hen, maar zij herkennen hem niet. Denkend aan zijn dromen speelt Joséf de rol van een Egyptische heerser en reageert hard, en beschuldigt hen van spionage. Joséf verkoopt hen voedsel, maar houdt Sjim'on gegijzeld, totdat zijn broers Benjamin gebracht hebben als bewijs van hun eerlijkheid. Joséf geeft zijn dienaren de opdracht het aankoopgeld voor het voedsel terug te doen in hun tassen. Op de terugweg ontdekken zij het geld en hun hart zinkt in hun schoenen. Zij keren terug naar Ja'akov en vertellen hem alles. Ja'akov weigert Benjamin naar Egypte te laten gaan, maar wanneer de hongersnood ondragelijk wordt, stemt hij toe. Jehoeda garandeert Benjamins veiligheid en de broers gaan naar Egypte. Joséf verwelkomt de broers uitgebreid als belangrijke gasten. Wanneer hij Benjamin terugziet, rent hij de kamer uit en huilt. Joséf geeft zijn dienaren de opdracht het aankoopgeld voor het voedsel weer terug te doen in de zakken en de wijnbeker, waaruit hij gedronken heeft, in de zak van Benjamin te doen. Wanneer de wijnbeker ontdekt wordt, eist Joséf dat Benjamin voor straf zijn slaaf wordt. Jehoeda tracht tussenbeide te komen en biedt zichzelf aan in plaats van Benjamin, maar Joséf weigert.

Door Ohr Somayach in Jeruzalem, Israël

©1998 Ohr Somayach International - Alle rechten voorbehouden

Haftara Parasjat Sjabbat Chanoeka (Zecharja 2 - 4:7)

De Haftara bestaat uit drie delen. Het begin geeft de toekomstige verlossing weer. *Sefer Gewoel Benjamin* legt uit dat de Haftara hiermee begint om uit te leggen waarom de overwinning van de Chasjmoneeërs slechts tijdelijk was. Hij werd gebracht door menselijke inspanning, en daarom volgde er later nieuwe onderdrukking. Maar de toekomstige verlossing, voorspelt de profeet, zal eeuwig duren, want die zal door de Almachtige Zelf gebracht worden.

Het middelste deel gaat over Zecharja's visioen van de „vuile kleren” van Jehosjoea, de *Kohen Gadol*, die hij draagt als hij staat voor het Hemelse gerecht. Abarbanel vindt ook hier een aanknopingspunt met Chanoeka. De Chasjmoneeërs waren van de stam Levi, nakomelingen van de Hoge Priester Jehosjoea. Zij zondigden door zichzelf tot koning uit te roepen, want de mantel van het koningschap is het prerogatief van de stam Jehoeda en geen andere stam mag dat usurperen. De *Kohen Gadol* Jehosjoea droeg „vuile kleren” omdat het Hemelse Gerechtshof hem verantwoordelijk stelde voor de zonde van zijn nakomelingen, die illegaal de troon veroverden. Uiteindelijk zou de hele familie van Chasjmoneeërs hiervoor worden uitgeroeid.

Het laatste deel heeft heel duidelijk verband met Chanoeka. De Profeet Zecharja profeteert over de gouden *menora* van het *Beit Hamikdasj*. Dat was dezelfde menora van het wonder van Chanoeka, toen een kleine hoeveelheid olie voldoende was om het licht acht dagen brandend te houden. Zecharja ziet de olie op wonderbaarlijke wijze uit zichzelf in de menora vloeien. Hem wordt de betekenis daarvan verteld: het succes dat het Joodse volk heeft komt „niet door macht, noch door kracht, maar door Mijn geest, zegt Hasjem Tsewaot.” De heldhaftige strijd van de Chasjmoneeërs was voor de overleving van Tora. Zij werden door de Hemel geholpen, zodat de „sterken werden overgeleverd in de handen van de zwakken.”

41. ¹Het gebeurde aan het eind van twee volle jaren dat Par'o droomde, en zie, hij staat bij de rivier. ²En kijk, uit de rivier kwamen zeven koeien omhoog, schoon van uiterlijk en gezond van vlees en zij gingen grazen in de wei. ³En kijk, daar kwamen zeven andere koeien achter hen omhoog uit de rivier, slecht van uiterlijk en mager van vlees, en die gingen staan naast de koeien op de oever van de rivier. ⁴En daar aten de koeien die lelijk van uiterlijk en dun van vlees waren de zeven koeien op, die schoon van uiterlijk en gezond waren; daarop ontwaakte Par'o. ⁵En hij sliep weer in en droomde een tweede keer; en kijk, zeven korenaren kwamen omhoog uit één halm, gezond en mooi. ⁶En daar botten zeven dunne korenaren, verschroeid door de oostenwind, na hen uit. ⁷Nu verslonden de zeven dunne aren de gezonde en volle aren; toen ontwaakte Par'o, en zie, het was een droom. ⁸Toen het ochtend werd, voelde hij zich erg verontrust en hij liet alle waarzeggers van Egypte roepen en alle geleerden en Par'o vertelde hen zijn droom, maar niemand kon ze voor Par'o verklaren. ⁹Nu sprak de overste van de schenkers tot Par'o en zei: „Ik herinner mij nu dat ik gezondigd had. ¹⁰Par'o was woedend op zijn dienaren en liet mij gevangen zetten in het huis van de opperbeul, mij en de opperbakker. ¹¹Toen droomden wij een droom in dezelfde nacht, ik en hij, ieder naar de uitleg van zijn droom droomden wij. ¹²En daar was een Hebreeuwse jongen bij ons, een slaaf van de opperbeul, en wij vertelden het hem en hij verklaarde voor ons onze dromen, ieder naar zijn droom verklaarde hij het. ¹³En zoals hij het ons uitlegde, zo is mij ook overkomen: men plaatste mij weer op mijn post en hij werd opgehangen.” ¹⁴Nu liet Par'o Joséf roepen. Men haalde hem snel uit de kerker en hij schoor zich en verwisselde zijn kleren en kwam naar Par'o.

41. 1. Aan het eind van twee volle jaren. Precies, op de dag af, twee jaar (*Rasjbam*).

Aan de rivier. Alle andere stromen worden niet *rivieren* genoemd, maar alleen de Nijl, omdat over het hele land kanalen zijn gemaakt door mensenhanden en de Nijl daarin op stijgt en ze met water vult, omdat het in Egypte niet zo geregeld regent als in andere landen (*Rasji*). De streken dus die niet aan de Nijl gelegen waren zouden door gebrek aan water verdrogen; nu groef men evenwel kanalen van die streken tot de Nijl; wanneer dan de Nijl hoog stond, werden ook die kanalen gevuld en zodoende werden ook de verder verwijderde streken overvloedig gedrenkt. Omdat nu al die kanalen van de Nijl hun water ontvangen, wordt de Nijl DE RIVIER bij uitnemendheid genoemd (*Onderwijzer*).

Aan de rivier. Dit kan iedere rivier geweest zijn (*Ramban*).

2. Uit de rivier. Omdat zowel de welvaard als de hongersnood in Egypte afhankelijk zijn van de rivier, zag Par'o de koeien uit de rivier komen (*Ramban*).

Koeien. De koeien symboliseren het ploegen en de korenaren in de tweede droom symboliseren het oogsten, zoals Joséf het verklaarde (Gen. 45:6): „Er zal geen ploegen noch oogsten zijn.” (*Ramban*)

Schoon van uiterlijk. Het is een teken voor de dagen van overvloed, waarin de schepselen elkaar schoon toeschijnen, en waarin ze niet afgunstig zijn op elkaar (*Rasji*).

3. Zij gingen staan naast de koeien. Een teken dat de hongersnood onmiddellijk volgde op de overvloed, zonder onderbreking (*Ramban*).

Zij stonden enige tijd naast elkaar, ten teken dat dat er een periode was van zowel overvloed als hongersnood, overvloed in Egypte en hongersnood in de andere landen, zoals er geschreven staat (vs. 54): „Er was hongersnood in alle landen, maar in Egypte was brood” (*Sforno*).

4. Nu aten. Een teken, dat alle vreugde van de overvloed vergeten zou worden in de dagen van de hongersnood (*Rasji*).

Een teken dat de opgeslagen voorraad van de overvloed maar net voldoende zou zijn om de hongersnood te lenigen, maar niets meer (*Ramban*)

7. En zie het was een droom. En zie, een droom was geheel voor hem voltooid en vereiste verklaring (*Rasji*).

Tot nu toe dacht hij dat hij het echt had gezien en dat het geen droom was (*Rasjbam*).

Hij begreep dat het één droom was, want toen hij de tweede droom droomde, wist hij dat die het vervolg was van de eerste droom. Daarom zegt hij later (in vs. 22): „En ik zag in mijn droom” (d.w.z. droom, niet 'dromen').

(*Sforno, Ramban*), terwijl over de waarzeggers die hij raadpleegde, gezegd wordt vs. 8): „Maar niemand kon ze uitleggen,” d.w.z. de waarzeggers beschouwden het als twee dromen (*Ramban*).

8. En toen was zijn geest verontrust. Onkelos vertaalt: zijn

geest werd heen en weer geklopt, klopte in hem als een belletje. En van Newoehadnetsar zegt men dat hij dubbel verontrust was, omdat daar twee kloppingen waren, d.w.z. hij had nog een redenen om verontrust te zijn: hij was de droom vergeten (*Rasji*).

Waarzeggers. *Chartoemei*: Die neusgaten (vgl. *Chor*, gat) legden op de beenderen (*toemei*) van lijken, die de beenderen raadpleegden (*Rasji*).

Maar niemand legde hem Par'o uit. Ze verklaarden ze wel, maar niet aan Par'o, want hun verklaring vond geen ingang in zijn oren en hij werd niet gekalmeerd door hun verklaring, want zij zeiden: zeven dochters zult u voortbrengen en zeven dochters zult u begraven (*Rasji*).

Ze konden de dromen niet uitleggen, omdat zij dachten dat het twee verschillende dromen waren (*Sforno*).

9. Ik herinner mij nu dat ik gezondigd had. Ik klaag niet dat u mij in de gevangenis gegooid heeft, want het was mijn eigen schuld (*Sforno*).

10. Par'o was woedend. Par'o was de titel van alle Egyptische koningen (dus niet zijn naam), zoals de titel van koning van de Fillistijnen Awimèlech was, zoals blijkt u vers 1 van Psalmen 34, dat gaat over de dagen van David, toen hij door Awimèlech gevangen werd genomen, en zoals Malkitsèdek de titel was van de koning van Jeruzalem (*Rasjbam*).

11. Ieder naar de uitlegging van zijn droom: Een droom die paste bij de uitlegging, die ons gegeven werd, en daarmee overeenkwam.

12. Een Hebreeuwse jongen, een slaaf: Vervloekt zijn de booswichten, want hun goede daden zijn niet volmaakt [ook wanneer zij iets goeds doen, doen zij dit op een dusdanige wijze, dat die goede daad toch geen heilzame gevolgen heeft voor de persoon die haar ontvangen zou (*Onderwijzer*)]; en de schenker vermeldt Joséf met een uitdrukking van verachting. **Een jongeling.** Een domkop, die niet geschikt is tot grootheid, [niet geschikt om een voorname plaats in te nemen (*Onderwijzer*)]. **Een Hebreër.** Hij verstaat zelfs onze taal niet. **Een slaaf.** En in de wetten van Egypte staat geschreven, dat een slaaf niet regeren mag en niet de kleren van vorsten mag aantrekken (*Rasji*).

Ieder naar zijn droom. Overeenkomstig de droom en de inhoud daarvan (*Rasji*).

13. En mij plaatste men. *Men* = Phar'o (*Rasji*).

14. Men haalde hem snel uit de kerker. De G-ddelijke verlossing komt altijd in haast (onverwacht), zoals de verlossing uit Egypte, waardoor hun deeg geen tijd had om te rijzen (*Sforno*).

Uit de kerker. Uit de gevangenis, die gemaakt was als een soort kuil (*Rasji*).

Hij schoor zich. Uit de eerbied die men verschuldigd is aan regeerders (*Rasji*).

En hij verwisselde zijn kleren. Want het getuigt niet van eerbied voor de koning om voor hem te verschijnen in gevangenskleren (*Sforno*).

¹⁵Toen zei Par' o tegen Joséf: „Ik heb gedroomd, maar niemand kan die droom verklaren en nu heb ik over jou gehoord dat men zegt dat als jij een droom hoort, je die kunt uitleggen.” ¹⁶Hierop antwoordde Joséf Par' o en zei: „Het is niet aan mij, maar G-d zal antwoorden tot welzijn van Par' o.” ¹⁷Toen sprak Par' o tot Joséf: „In mijn droom stond ik aan de oever van de rivier. ¹⁸En daar kwamen zeven koeien uit de rivier omhoog, gezond van vlees en mooi van uiterlijk en zij gingen grazen in de wei. ¹⁹En daar kwamen zeven andere koeien achter hen omhoog, mager en lelijk en dun van vlees, nog nooit heb ik zulke lelijke koeien gezien in heel het land Egypte. ²⁰Toen aten de zeven magere en lelijke koeien de zeven eerste, gezonde koeien op. ²¹Maar toen die in hun buik kwamen, was het niet te merken dat zij daarbinnen zaten, maar ze zagen er nog even lelijk uit als in het begin. En toen werd ik wakker. ²²En nu zag ik in mijn droom zeven volle en mooie korenaren die opkwamen uit één halm. ²³En zeven verdorde en dunne korenaren, verschoeid door de oostenwind sproten achter hen uit. ²⁴Toen verslonden de zeven dunne korenaren de zeven goede korenaren. Ik vertelde het de waarzeggers maar niemand kon mij er iets over zeggen.” ²⁵Hierop zei Joséf tegen Par' o: „De droom van Par' o is één [droom]. G-d heeft Par' o verteld wat Hij gaat doen. ²⁶De zeven mooie koeien zijn zeven jaren en de zeven mooie korenaren zijn zeven jaren, het is één droom. ²⁷En de zeven magere en lelijke koeien die daarna omhoog komen zijn zeven jaren, evenals de zeven magere, door de oostenwind verschoeide korenaren; het zullen zeven jaren van hongersnood zijn. ²⁸Hetgeen ik gezegd heb tegen Par' o, dat is wat G-d doet, dat heeft Hij Par' o laten zien. ²⁹Welnu, er zullen zeven jaren van grote overvloed komen in heel het land Egypte. ³⁰Daarna zullen er zeven jaren van hongersnood komen, en dan zal al de overvloed in het land Egypte vergeten worden. ³¹En de overvloed zal niet gemerkt worden in het land vanwege die hongersnood daarna, want die zal zeer zwaar zijn. ³²En wat betreft het tweemaal herhalen van de droom aan Par' o, dat is omdat het plan voor G-d gereed staat en G-d het spoedig zal ten uitvoer brengen. ³³Laat Par' o nu uitkijken naar een verstandig en wijs man en hem aanstellen over het land Egypte. ³⁴Laat Par' o te werk gaan en opzichters aanstellen over het land en een vijfde afzonderen in de zeven jaren van overvloed. ³⁵En laten zij al het eten verzamelen in deze goede jaren die gaan komen, en laat hen koren opslaan onder beheer van Par' o als voedsel voor de steden en dat bewaken. ³⁶Het voedsel zal dan tot reserve dienen voor het land voor de zeven jaren van hongersnood die er in het land Egypte zullen zijn, zodat het land niet zal worden uitgeroeid door de hongersnood.” ³⁷Dit was een goed idee in de ogen van Par' o en in de ogen van al zijn dienaren. ³⁸En Par' o zei tegen zijn dienaren: „Is er een ander dan deze man te vinden, waar de G-ddelijke geest in is?”

15. Dat jij een droom kunt uitleggen. Jij luistert naar de droom en begrijpt hem dan, om hem te kunnen uitleggen (*Rasji*).

Je hebt er talent voor om de droom intelligent te verklaren en niet alleen maar te gissen (*Sforno*).

16. Het is niet aan mij. De wijsheid is niet van mij, maar G-d zal een antwoord in mijn mond leggen tot welzijn van Par' o (*Rasji*).

Tot welzijn van Par' o. Het antwoord dat G-d geeft, zal de instemming van Par' o hebben (*Sforno*).

23. Tsenoemot. [hier vertaald met *verdord*] betekent in het Aramees rots. Het betekent dus: kijk, ze zijn als hout zonder vocht, en hard als een rots. En de vertaling ervan door Onkelos luidt: er is niet meer aan dan de *nets*, huls, omdat er geen zaad meer in zit (*Rasji*).

24. Maar niemand kon mij er iets over zeggen. Par' o zag dat de waarzeggers het als twee aparte dromen interpreteerde, maar hijzelf begreep dat het één droom was (*Sforno*).

25. Het is één droom. De dromen vullen elkaar aan en vormen samen één geheel. De koeien symboliseren het ploegen en de korenaren het maaien (*Abarbanel*).

26. Zeven jaren ... en zeven jaren: Zij allen zijn niet meer dan eenmaal zeven; en dat de droom een tweede maal herhaald wordt, dat is omdat het plan spoedig zal worden uitgevoerd, zoals Joséf in vers 32 nadrukkelijk verklaarde. Van de zeven goede jaren wordt gezegd: *heeft Hij Par' o VERTELD* (vers 25), omdat het spoedig zal plaatsvinden; maar van de zeven jaren van *hongersnood* wordt gezegd (vs. 28): *heeft Hij Par' o LATEN ZIEN*, omdat n.l. de uitvoering van dat plan verder verwijderd is, daarom past daarbij de uitdrukking 'laten zien.' (*Rasji*). Het gezicht reikt n.l. verder dan het gehoor; op een afstand dus, waarop een mondelinge mededeling niet meer wordt verstaan, kan men met het oog nog wel waarnemen [*Onderwijzer*].

27. Het zullen zeven jaren van hongersnood zijn. Want de overvloed in Egypte is niets bijzonders, want het land is als de Tuin van Hasjem [zie Gen. 13:10]. Joséf gaf eerst de verkalring van de nare gebeurtenissen, want dat was iets nieuws en dat was het doel van de droom. G-d in Zijn genade toonde Par' o de hongersnood, om het volk van Egypte te redden. Dat is ook de betekenis van wat er verderop in vers 54 staat: „...begonnen de zeven jaren van hongersnood, zoals Joséf gezegd had.” Want de

waarheid van Joséfs woorden bleek pas bij het aanbreken van de jaren van hongersnood (*Ramban*).

28. Wat ik gezegd heb... heeft Hij laten zien. Om u te vertellen hoe het volk met behulp van de jaren van overvloed gered kan worden van uitsterven in de jaren van hongersnood (*Sforno*).

30. En dan zal al de overvloed vergeten worden. Dit is de verklaring van *het verslinden* (*Rasji*).

31. En de overvloed zal niet gemerkt worden: Dit is de verklaring van: *en het was niet te merken dat zij daarbinnen zaten* (vers 21).

32. En wat betreft het tweemaal herhalen. Het bijzondere aan de twee dromen was dat het in één nacht achter elkaar twee aparte dromen waren, terwijl de koeien en de korenaren ook in één droom hadden kunnen voorkomen, en dat was ongewoon voor dromen. Dat was het wat duidelijk moest maken dat het plan spoedig zou worden uitgevoerd (*Ramban*).

Gereed. Volgens *Rasji*.

33. Een verstandig en wijs man. Die op zijn beurt opzichters over het hele land zal aanstellen, die aan hem zullen gehoorzamen. Zij zullen in het hele land het voedsel inzamelen, want dat kan die ene wijze man niet alleen (*Ramban*).

34. Een vijfde afzonderen (*chimeesj*). Dit volgt de verklaring van *Ibn Ezra*. En zo verklaart ook *Radak* en ook *Rasjbam*, die er nog aan toe voegt dat dit een advies was om de gewone jaarlijkse tiende heffing voor de koning te verdubbelen. Maar *Rasji* verwijst naar Onkelos die het woord *chimeesj* vertaalt met 'aansporen' [dus de opzichters moesten het volk aansporen om zich voor te bereiden op de jaren van hongersnood].

35. Onder beheer van Par' o: Onder zijn bezit en in zijn schatkamers (*Rasji*).

36. Het voedsel zal dan zijn: Dan zal het voedsel dat ingezameld zal worden, dienen tot instandhouding van het land (*Rasji*).

38. Is er te vinden: Omdat Joséf een Hebreëer was en zijn volksgenoten weezinwekkend waren voor de Egyptenaren, die niets aten wat een Hebreëer had aangeraakt, en geen enkele contact met hen wilden hebben, wilde Par' o Joséf niet tot onderkoning aanstellen zonder de instemming van zijn ministers. Daarom zei hij dat zij geen Egyptenaar zouden kunnen vinden vergelijkbaar met Joséf, met de G-ddelijke geest in hem. Pas toen zij daarin toestemden, benoemde hij Joséf (*Ramban*).

³⁹Nu zei Par'o tegen Joséf: „Nu G-d u dit alles bekend gemaakt heeft, is er niemand zo verstandig en wijs als u. ⁴⁰U zult over mijn huis worden aangesteld en naar uw woorden zal heel mijn volk zich richten, slechts de troon zal boven u staan.” ⁴¹En Par'o zei verder nog tegen Joséf: „Zie, ik stel u aan over heel het land Egypte.” ⁴²Daarop trok Par'o zijn ring van zijn hand en deed die aan de hand van Joséf en hij liet hem kleden in fijn linnen kleren en legde hem de gouden keten om zijn Hals. ⁴³Daarna liet hij hem rijden in zijn tweede statiekoets en men riep voor hem uit: „Knielen!” Zo stelde hij hem aan over heel het land Egypte. ⁴⁴En Par'o zei tegen Joséf: „Ik ben Par'o, maar zonder u zal niemand zijn hand of voet opheffen in het gehele land Egypte. ⁴⁵En Par'o gaf Joséf de naam Tsafnat-Pa'néach en hij gaf hem Asenat, de dochter van Potie-Fer'a, de priester van On, tot vrouw. Zo kwam Joséf eruit, [aangesteld] over heel het land Egypte. ⁴⁶Joséf was dertig jaar toen hij voor Par'o, de koning van Egypte, stond en Joséf ging heen van Par'o en trok door het hele land Egypte. ⁴⁷Het land bracht in de zeven jaren van overvloed handenvol voort. ⁴⁸Hij zamelde al het voedsel in dat Egypte gedurende die zeven jaren voortbracht en hij sloeg dat op in de steden; het voedsel van het veld rondom een stad sloeg hij daarin op. ⁴⁹Zo hoopte Joséf koren op als het zand van de zee, zo ontzaglijk veel, totdat hij ophield met tellen, want er was geen tellen aan. ⁵⁰Intussen werden aan Joséf twee zonen geboren, nog voor de jaren van hongersnood aanbraken, die Asenat, de dochter van Potie-Fer'a, de priester van On, hem geboort had. ⁵¹Joséf noemde de oudste Menasjè – hij doet vergeten – want: „G-d heeft mij al mijn ellende en het huis van mijn vader doen vergeten.” ⁵²En de tweede noemde hij Efraïm – dubbel vruchtbaar –, want „G-d heeft mij vruchtbaar gemaakt in het land van mijn ellende.”

39. Niemand is zo verstandig en wijs als u. Het heeft geen zin om een *verstandig en wijs man*, waarvan u gesproken heeft, te zoeken; wij vinden *niemand als u (Rasji)*.

40. Zich richten. Onkelos vertaalt: „Zal gevoed worden”; aan alle behoeften van mijn volk zal door uw bemiddeling voldaan worden (*Rasji*).

Zich richten. Sommigen vertalen het met 'kussen': men zal hem van verre kussen toewerpen uit liefde (*Ibn Ezra*).

Slechts de troon. Opdat men mij koning zal noemen. **Troon.** Een uitdrukking voor het koningschap (*Rasji*).

41. Zie, ik stel u aan over heel het land Egypte. Doe uw best, want ik heb u grote verantwoordelijkheid gegeven (*Sforno*).

42. En Phar'o trok zijn ring af. Voor degene die de ring van de koning krijgt, is dat een teken, dat hij de tweede na hem is in grootheid. **Fijn linnen kleren.** Dit is iets voornaams in Egypte.

Keten. Omdat hij van aan elkaar geschakelde ringen gemaakt is, wordt hij *keten* genoemd (*Rasji*).

En Phar'o trok zijn ring af. De ring van de koning bevat diens zegel, zoals er geschreven staat (*Esther* 8:8): „...en verzegel het met de ring van de koning.” De koning gaf dus aan Joséf diens zegelring, zodat hij de leider over heel het koninkrijk zou zijn en dat hij alles wat hij gebod zou kunnen bezegelen (*Ramban*).

43. In de tweede statiekoets. De tweede na zijn koets, die naast de zijne gaat. *Awreech*, [hier vertaald met: *knielen!*] wordt door Onkelos vertaald met: hij is de vader van de Koning [*Av* is *vader* in het Hebreeuws], *Reech* [*rex* in het Latijn] betekent koning in de Romeinse taal. En volgens een agadische verklaring: R. Jehoda verklaarde: *Awreech*, dit is Joséf, die een vader [*Av*] is in wijsheid en toch nog teder [*Rach*] van jaren; daarop zei R. Joséf, de zoon van Dormaskit tegen hem: hoelang nog zul jij de verzen verdraaien [d.w.z. onjuist verklaren]! *Awreech* is niet anders dan een uitdrukking van *bircaim*, knieën, en het betekent gaan; de betekenis is n.l.: hij, onder wiens heerschappij men in- en uitgaat [naar wiens bevelen men zich richt], overeenkomstig de betekenis van wat er gezegd is (*Rasji*).

En men riep voor hem uit: 'Hawreech.' Het betekent: Knielen! Het was de gewoonte dat tegen het volk te roepen als de koning langs kwam (*Sforno*).

44. Ik ben Phar'o – die de macht in handen heeft, om besluiten te nemen over mijn rijk; en ik bepaal dat niemand zijn hand zal opheffen **zonder u** – zonder uw toestemming (*Rasji*).

45. Tsafnat Pa'néach. Die het verborgenen opheldert (*Rasji*). Als dit een Egyptische naam is, weten wij de betekenis niet en als het een vertaling van de naam Joséf is, weten wij niet wat [welke eigenschap van Joséf] dit aanduidt (*Ibn Ezra*).

Volgens vroege Geleerden betekent *pa'neach* het verborgene en het is mogelijk dat Par'o hem deze eervolle naam gaf in de taal van zijn land [d.w.z. Par'o vroeg aan Joséf: wat is een eretitel in het land Kena'an voor iemand die het verborgene heeft ontdekt en Joséf antwoordde hem: Tsafnat Pa'neach. En zo noemde hij hem]. Of mogelijk dat de koning de taal van het land Kena'an

kende, dat immers een buurland was. Tenslotte gaf ook de dochter van Par'o Mosjé een Herbeeuwse naam (*Ramban*).

Potie-Féra. Dit is Potifar; en hij wordt Potie-Féra genoemd, omdat hij vanzelf ontmand werd [*péra* is verwant met *para*, ontbloten, verwijderen (*Onderwijzer*)], omdat hij als man bij Joséf had willen liggen (*Rasji*).

Potifar was een hoge officier van de koning maar door het voorval met Joséf, zoals *Rasji* beschrijft, werd hij beschaamd omdat hij gecastreerd werd en nam hij ontslag uit de dienst en werd hij priester in een tempel die de godheid On aanbad (*Ramban*).

Zo kwam Joséf eruit. Hij verliet de aanwezigheid van Par'o als een leider, ten teken dat hij heerser was over heel Egypte (*Sforno*).

47. Het land bracht voort. De vertaling ervan door Onkelos luidt: de bewoners van het land zamelden in. **Handenvol.** Zij stapelden het hand voor hand op (*Rasji*).

Handenvol. Onkelos vertaalt het met 'pakhuisen' [dus: 'men hoopte het op in pakhuisen'] (*Ramban*).

Handenvol. Want iedere korenaar produceerde een handvol (*Sforno*).

48. Al het voedsel. Dit moet men niet letterlijk opvatten, anders zou men van honger omkomen. Het betekent dat hij zoveel als hij kon, inzamelde (*Ibn Ezra*).

Het betekent wel degelijk letterlijk al het voedsel, en hij deelde ieder jaar zoveel uit als nodig was (*Ramban*).

Het voedsel van het veld rondom een stad sloeg hij daarin op. Men deed bij het opgeslagen graan een beetje van de aarde van de plaats waarop het gegroeid had, en dit voorkwam dat het graan zou rotten (*Rasji*) [Dus het graan dat rondom een stad groeide, werd in die stad opgeslagen, samen met iets van de aarde waaruit het voortkwam.]

49. Totdat hij ophield met tellen. Totdat de teller ophield met tellen, omdat het ontelbaar was (*Rasji*).

Het was te veel om te tellen (*Sforno*).

50. Voor de jaren van hongersnood aanbraken. Hieruit blijkt dat men geen gemeenschap met zijn vrouw mag hebben in de jaren van hongersnood (*Rasji*).

Want Ja'akov kwam in het tweede jaar van de hongersnood naar Egypte en zei tegen Joséf (Gen. 48:5): „De twee zonen die jou geboren werden in het land Egypte, voordat ik kwam, zijn van mij.” „Maar de kinderen die je gekregen hebt, nadat ik hier gekomen ben, zijn van jou” (id. 6). Wij leren hiervan dat Menasjé en Efraïm de enige twee zonen van Joséf waren die voor de hongersnood geboren werden maar de kinderen die hem na de hongersnood geboren werden, stonden op Joséf naam, zoals Ja'akov gezegd had (*Rasjbam*).

51. G-d heeft mij al mijn ellende doen vergeten. Zoals er geschreven staat (Gen. 2:24): „Daarom verlaat een man zijn vader en zijn moeder en hecht zich aan zijn vrouw.” Daarom zeggen de Geleerden (in *Bawa Batra* 12) dat een huis waarin een vrouw woont, een 'huis van vergeten' is. [Joséfs huisgezin deed hem de narigheid van vroeger vergeten] (*Rabbeinoe Bachia*).

Wat is Chanoeka?

door Marshall Roth

Joden vieren acht dagen feest ter ere van de historische overwinning van de Maccabeeën en het wonder van de olie.

Het Hebreeuwse woord Chanoeka betekent „inwijding.” In de 2de eeuw VGJ [Voor de Gewone Jaartelling] trachtte het Syrisch-Griekse regime van Antiochus de Joden weg te trekken van het Jodendom, in de hoop dat zij in het Hellenisme – de Griekse cultuur – zouden assimileren. Antiochus verbood de Joden te leven volgens hun eigen traditie – met inbegrip van Tora-studie – waardoor de fundamenten van het Joodse leven verloren dreigden te gaan. Gedurende deze periode begonnen vele Joden zich te assimileren met de Griekse cultuur, namen Griekse namen aan en trouwden met niet-Joden.

In antwoord hierop trok een groepje Joden de heuvels van Judea in en begonnen een openlijke opstand tegen deze dreiging van het Joodse leven. Geleid door Matitiahoe, en later door zijn zoon Jehoeda de Maccabeeër („De Hamer”), leidde deze kleine groep vrome Joden een guerilla-oorlog tegen het Syrische leger.

Antiochus zond duizenden goed-bewapende soldaten om de opstand de kop in te drukken, maar de Maccabeeën slaagden erin de buitenlanders uit hun land te verdrijven.

Joodse strijders trokken in december 164 VGJ Jeruzalem binnen. De Heilige Tempel was als een mesthoop, vervuild en ontheiligd door de vreemde soldaten. Zij ruimden de troep op, maakten de Tempel weer schoon en wijdden hem opnieuw in op de 25ste dag van de Joodse maand Kislev. Toen het tijd werd om de Menora aan te steken – de zeven-armige kandelaar die in de grote hal van de Tempel stond en dagelijks door de priesters moest worden aangestoken [zie Exodus 37:17-24], zochten zij de hele Tempel af, maar vonden slechts één klein kruikje zuivere olie met het „kasjroet zegel” van de Hoge Priester, voldoende om de Menora één dag te laten branden. Wonderbaarlijk echter brandde de Menora acht dagen op de olie uit dat kleine kruikje, totdat een nieuw voorraad olie kon worden gebracht.

Sedert dien vieren de Joden ieder jaar acht dagen feest, ter ere van deze historische overwinning en het wonder van de olie.

Nu steken wij ter ere van Chanoeka de lichtjes aan in een speciale Chanoeka-menora, ook wel *chanoekia* genoemd, een kandelaar met acht armen (en een hulp kandelaar). Iedere avond wordt een extra lichtje aangestoken. Andere gewoonten met Chanoeka zijn het spelen met de *dreidel* (een tolletje met Hebreeuwse letters op de zijkanten), het eten van voedsel dat met olie bereid is, zoals aardappel *latkes* [een soort pannenkoekje] en *soefganiot* [een soort olieballen], en het geven van Chanoeka-gelt [munten, vaak tegenwoordig van chocola] aan kinderen.

De originele Engelse versie van dit artikel is te vinden op

[http://www.aish.com/chanukahbasics/chanukahbasicsdefault/What_is_Chanukah\\$.asp](http://www.aish.com/chanukahbasics/chanukahbasicsdefault/What_is_Chanukah$.asp)

Copyright © 1995-2002 Aish.com - <http://www.aish.com> Met toestemming van de eigenaars vertaald door Zwi Goldberg

Dreidel Geheimen

Het ware geheim: Wat de dreidel ‘toen’ was en hoe wij daarvan vandaag wat kunnen leren.

Door Rabbi Shimon Apisdorf

In het Jodendom is vaak iets dat zo simpel lijkt als het draaien met een tolletje, niet zo simpel als het lijkt.

In de tijd van de Maccabeeën werden de Joden in de gevangenis gegooid wegens de „misdad” van Tora-studie. In de gevangenis kwamen de Joden bijelkaar en dan speelden zij samen met de dreidel [tolletje]. Onder de dekmantel van een onschuldig tijdverdrijf, hielden zij zich bezig met te debatteren over Tora en zo wisten de Joden hun vijanden te misleiden.

Iedere dreidel heeft vier zijden waarop een Hebreeuwse letter staat. Ieder letter is het begin van een woord. De letters zijn niet hetzelfde op de dreidels in Israël en buiten Israël.

Buiten Israël zijn de vier letters:

Noen - de eerste letter van het woord *Nes* – Hebreeuws voor ‘wonder’.

Gimmel - de eerste letter van het woord *Gadol*, Hebreeuws voor ‘groot’.

Hee - de eerste letter van het woord *Haja*, dat ‘het was’ betekent.

Sjin - de eerste letter van het woord *Sjam*, dat ‘daar’ betekent. In Israël staat er in plaats van een *Sjin* een *Pee* – de eerste letter van het woord ‘Po’ dat ‘hier’ betekent.

Als men deze woorden achter elkaar zetten, staat er: „Een groot wonder was daar/hier”. Voor wie buiten Israël woont, gebeurde het wonder ‘daar’ in Israël. Voor wie in Israël verblijft, gebeurde het wonder ‘hier’ in Israël.

Tot op de dag van vandaag doet het spel met de dreidel ons herinneren aan onze eeuwige strijd tegen diegenen die proberen tussen een Jood en de Tora te komen.

Het wonder van de eerste avond

Door Naftali Silberberg

Sommige feiten worden voor zoete koek aangenomen. Soms echter, doet een beetje doordenken vragen oprijzen over de lociga achter de begrippen die op het eerste gezicht zonder meer geaccepteerd werden. Bijvoorbeeld: Chanoeka duurt acht dagen, omdat de olie in het kruikje, die genoeg was om de menora één dag te laten branden, door een wonder acht dagen brandde. Dat weet iedereen. Maar is dit logisch? Wanneer er voldoende olie was voor één dag, dan duurde het wonder maar zeven dagen. Waarom dan viereen we de eerste dag, wanneer daarop helemaal geen wonder gebeurde?

Deze vraag heeft de Joodse Geleerden lange tijd dwars gezeten en daar zijn heel veel antwoorden op gegeven. De meeste van deze antwoorden tonen aan hoe er op die eerste dag van Chanoeka inderdaad een wonder gebeurde. Maar misschien is het niet nodig om een wonder vast te stellen op de eerste dag Chanoeka, ten einde die dag mee te rekenen in het feest. Misschien viereen we de olie zelf, die op volkomen natuurlijke wijze de menora de eerste dag liet branden.

Een interessante gebeurtenis die in de Talmoed (*Ta'aniet* 25a) verteld wordt, zal dit „toelichten.”

De Geleerde Rabbi Chanina ben Dosa, uit de tijd van de Misjna, was bekend om de wonderen die hij verrichtte. Kort na zonsondegang op een vrijdagavond merkte hij op hoe zijn dochter zachtjes stond te huilen. Toen hij haar vroeg naar de reden van haar verdriet, vertelde zij dat zij bij vergissing de Sjabbat-lamp had aangestoken met azijn in plaats van met olie. Rabbi Chanina troostte zijn dochter: „Huil niet, mijn kind. De Ene die geboden heeft dat olie zal branden, zal gebieden dat azijn zal branden....”

Onnodig te zeggen dat de lamp niet uitging. In feite brandde hij door tot de volgende avond, en kon de *havdala*-kaars aan de vlam van de Sjabbatlamp worden aangestoken (deze kaars wordt gebruikt bij de ceremonie van zaterdagavond, wanneer aan het eind van de Sjabbat de nieuwe week wordt ingeluid).

In de ogen van deze Grote Geleerde was brandende azijn niet spectaculairder dan brandende olie.

Dit verhaal is daarom zo treffend, omdat Rabbi Chanina niet antwoordde met: „Wil je eens iets bijzonders zien? Let dan op het wonder dat gaat gebeuren!” Echter, in de ogen van deze heilige Geleerde was brandende azijn niet spectaculairder dan brandende olie. Het enige verschil tussen die twee is de frequentie waarop ze voorkomen. Wanneer de definitie van een „wonder” G-ddelijke interventie in persoonlijke en nationale aangelegenheden is, dan is ieder fenomeen een wonder – want alles wat gebeurt is een direct resultaat van G-ds ingrijpen. „De Hoeder van Israël sluimert of slaapt nooit,” maar Zijn wakend oog drukt zich doorgaans uit op een natuurlijke manier. De natuur is niets anders dan een gordijn dat de grote Poppenkastspeler aan onze ogen onttrekt.

Niettemin koesteren wij wonderen en feestdagen zijn ingesteld om de wonderen die het meeste invloed hadden op onze geschiedenis te gedenken. We hebben deze kostbare momenten in onze geschiedenis lief, toen G-d verkoos om ons te redden op bovennatuurlijke wijze, toen het gordijn opzij geschoven werd en de Poppenkastspeler zichtbaar werd. Rabbi Chanina had het vermogen om iedere dag dwars door het gordijn heen te kijken, maar dat kunnen wij niet. Voor ons is het zien branden van azijn iets bijzonders, de moeite waard om het te onthouden.

Wanneer het gordijn eenmaal is opgelicht, zal de erkenning dat er een poppenkastspeler is niet niet verflauwen, zelfs niet als het gordijn weer wordt neergelaten. Nadat we gezien hebben hoe azijn kan branden, realiseren we ons dat het feit dat olie kan branden ook het resultaat is van G-ds gebod.

De zeven wonderlijke dagen dat de Menora bleef branden, brengt ons tot het inzicht dat de eerste dag niet minder „miraculeus” was.

HOE SPEEL JE HET SPEL MET DE DREIDEL

Op Chanoeka, vindt iedereen het leuk om met de dreidel te spelen. Er zijn wedstrijden om te zien wie het tolletje het langst kan laten ronddraaien. Of wie de meeste dreidels tegelijkertijd kan laten ronddraaien.

En dan is er natuurlijk het beroemde dreidel spel voor Chanoeka „Gelt”:

Noen - niemand wint

Gimmel - wie de dreidel draait krijgt de pot

Hee - de draaier krijgt de halve pot

Sjin of Pee - de draaier moet de pot inleggen